

tog i 1400-tallets oprør? Eller de forskellige kætterske bevægelser?

Senere ser vi mange eksempler på at en musikform der var skabt/komponeret til en bestemt situation i andre funktionssammenhænge kan antage helt andre konnotationer. Prins Jørgens march fik et ganske andet indhold da den anvendtes i radiotransmissionerne under verdenskrig II. Den blev antitysk, den appellerede til dansk sammenhold og til taknemmelighed mod England. Egmond-ouverturen blev 1977 af radioledelsen erklæret for politisk da den blev benyttet som pausemusik efter en omtale af Baader-Meinhofmedlemmernes død (selvmord?). W. C. Handy's proletarisk udsprungne St. Louis Blues blev til imperialistisk kampopgejlede musik da den af Glenn Millers (i mine ører fortræffelige) Army Air Force Band under verdenskrigen blev spillet som swingende militær marchmusik. Joan Baez' sange bliver til intetsigende forbrugsfremmende underhold-

ning hvis de spilles sagte i supermarkedets muzakprogrammer. 1700-tallets hofmusik bliver i dag til en privat nydelse fra stereoanlægget inden for hjemmets fire vægge.

»Musikkens Historie i Danmark I« er som nævnt inden for sin begrænsning en fremragende bog. Med »Musik og samfund« som detonator kan man sprænge sig ud af begrænsningerne og begynde at opleve musikken.

»Musikkens Historie i Danmark« lanceres under et reklamefremstød hvor det danske trekløver i Sten Bromanns kontrapunkt fjernsynsgætterier Stilling, Sørensen og Møller siger: »Her er værket for alle, der virkelig vil vide noget om musik«. Ja, ja, treenigheden blev heller ikke af den habit-skiftende skåning spurgt ud om musikken som et socialt betinget fænomen.

Men også jeg melder mig: Læs »Musikkens Historie i Danmark«.

Axel Bolvig.

Hvad med museerne?

I 1977 udsendte museumsdirektør ved Aalborg historiske museum Torben Witt bogen Hvad med museerne? (Worminianum), som Fortid og Nutid har bedt en lille gruppe museumsfolk, placeret forskellige steder i dansk museumsvesen, kommentere. De, der har fulgt opfordringen fra redaktionen er Søren Gregersen, Odsherreds museum, Leila Krogh, J. F. Willumsen museet, Frederikssund, Mette Müller, Musikhistorisk museum og Holger Rasmussen, Nationalmuseets 3. afd., Brede. Endelig har Torben Witt givet sin kommentar til kommentarerne.

Søren Gregersen:

Hvad med museerne i fremtiden?

Torben Witts bog er en statusrapport med historisk tilbageblik for de kulturhistoriske museer. Der er her fremlagt et overskueligt og let tilgængeligt materiale om museernes historiske baggrund og virkeområder. Men der står ikke meget i bogen om fremtidsperspektiver og visioner. Der er beskrivelser af museernes glæder og sorger, trængsler og oplomstringer og derefter noget, der kan opfattes som resignation eller stagnation. Som bogens undertitel også angiver, er det spredte bidrag til en almindelig museumslære.

Bogen er blevet en vigtig faktor i debatten om museerne efter den nye museumslov. I bogens forord skriver Torben Witt (side 5):

Der er ikke tale om et omhyggeligt udarbejdet systematisk værk, men om en række tanker, nedfældet efter at museerne i oktober 1976 fik en ny lov at virke på baggrund af.

Inden den intensivering af samarbejdet mellem museerne, som den ny lov lægger op til, kommer i gang, forekom det mig vigtigt at få afsøgt det grundlag arbejdet skal foregå på. Det er næppe lykkedes – men næsten af sig selv blev fem sider om de

kulturhistoriske museer til tredive og siden til de følgende firs.

Nogle af de første afsnit i bogen giver en forklaring på årsagerne til museernes opståen. Der forklares også, hvordan museernes virksomhed er en del af den almindelige historieforskning og dermed også en del af den almene humanistiske forskning. Torben Witt skriver (side 21):

En ting har alle måttet underordne sig nemlig den særlige karakter materialeindsamlingen får, når der er tale om museumsarbejde. Mens en lang række fag, når det drejer sig om at fremskaffe viden, har temmelig frit slag i hvilke retninger man kunne tænke sig at søge – så er museerne meget bundne af, hvad der rent faktisk falder på deres vej, og af hvad der sker i det omgivende samfund.

Det forekommer mig, at der er mange faktorer i dette udsagn, som kan påvirkes eller varieres af museerne. Der tales om den særlige karakter af materialeindsamlingen i forbindelse med museumsarbejde. Begrebet materiale vil jeg mene må dække både »genstande«, skriftlige kilder, indhentede oplysninger af enhver art, lyd og billeder – stort set alt, som vedrører mennesker, menneskelige relationer og produkter og menneskers samspil med hverandre og med naturen. Alt dette udgør de kulturhistoriske museers »materialeområde« og det vil jo i realiteten sige hele det samfund, som omgiver museerne. Derfor kan det være vanskeligt for mig at se, hvorledes en lang række andre fag skulle have mere frit slag end det kulturhistoriske museumsfag. Hvis museernes fagfolk virkelig kun interesserer sig for og forsker i, hvad der rent faktisk falder på deres vej, må tiden nok være inde til at vælge en anden vej.

Det væsentlige i denne sag, er antagelig i højere grad, at der er alt for mange veje at vælge imellem. Med den bemanding der er på de kulturhistoriske lokalmuseer i provinsen, er det jo ganske klart, at der kun kan varetages en meget lille del af den materialeindsamling, som kunne være ønskelig. Men dette

forhold – den manglende arbejdskraft – er desværre heller ikke et særkende for museerne. Der gælder det samme for en lang række områder i det omgivende samfund. Og ganske særligt, når det drejer sig om de humanistiske områder.

Sidste del af Torben Witts udsagn siger, at museerne er bundne af, hvad der sker i det omgivende samfund. – Ja, museerne er ikke alene bundne af hvad der sker, men også i høj grad afhængige af det omgivende samfund. Hvad ellers? Alle er bundne af og afhængige af hver sit omgivende samfund. Tanken om museerne »helt alene i verden« er formodentlig ikke et mål at stræbe efter. Derimod kunne det godt ønskes, at museerne i langt højere grad blev en integreret del af hele vort samfund.

Det samfund, som omgiver museerne, er en forudsætning for, at der overhovedet findes museer. Det er dette samfund, som giver museerne en eksistensberettigelse. Og det er ikke mindst det omgivende samfund, som kan og skal tilføre museerne en folkelig opbakning og give dem det folkelige grundlag. Museerne er – og bør være – serviceinstitutioner i og for det omgivende samfund. Hvis museerne har tanker om at hvile i sig selv, er jeg bange for at det vil blive en evig hvile, som kun fører til selvudslettelse.

Det må være rimeligt, når museerne eksisterer på et grundlag af offentlig støtte, at den ydende offentlighed også har indflydelse på det museerne bør yde af service til offentligheden. Men det er lige så vigtigt, at de faglige medarbejdere er medbestemmende om det museerne skal beskæftige sig med. Men medbestemmelse må ikke forveksles med enebestemmelse.

Ledelsen af vore lokalmuseer er enten kommunernes kulturelle udvalg eller overvejende foreningsvalgte styrelser. Disse organer må betragtes som det omgivende samfunds repræsentation i museumsverdenen. De synspunkter, der herfra kan tilføres museernes faglige ledelse (hvis en sådan findes), vil være forskellig fra sted til sted. Men fælles alle steder gælder, at det er synspunkter, som må indgå i den samlede museumsledelse med den styrke, som argumentationen berettiger til.

Den faglige museumsledelse må samarbejde med den folkelige valgte museumsledelse. Hvis dette ikke finder sted, må det frygtes, at nogle museer vil fjerne sig fra det omgivende samfund, som de bør være en del af og serviceinstitution for.

Selv med et større fagligt personale på museerne, vil der stadig være snævre grænser for, hvad det enkelte museum kan klare af samfundsrelevante forskningsopgaver og tilhørende materialeindsamling. For at komme frem til en landsomfattende museumsdækning, må det samlede museumsarbejde deles passende mellem museerne. Dette vil også kræve en landsomfattende samordning, koordinering og planlægning. Den ny museumslov forudsætter organer til dette samarbejde, nemlig Statens Museumsnævn og museumsrådene. Men uden de enkelte museers aktive medvirken kan hverken Museumsnævnet eller museumsrådene stille noget op. Det er endnu for tidligt at sige noget om hvorledes museernes samarbejde i fremtiden vil forme sig. Men samarbejde museerne imellem er en forudsætning, hvis museerne skal blive en kvalificeret serviceinstitution for samfundet som helhed.

Kulturpolitik og museumsdebat. Under denne overskrift giver Torben Witt en oversigt over 60'ernes og 70'ernes museumsdebat. Han omtaler 1958-museumsloven og den berømte kulturbetænkning nr. 517 fra K. Helveg Petersens kulturminister periode.

I slutningen af afsnittet (side 30) kommer Torben Witt frem til en formulering af museernes opgaver:

»Museerne bør sammen med arkiver og diverse forsknings- og undervisningsorganer fungere som samfundets kollektive hukommelse, der indsamler, registrerer og bearbejder vidnesbyrd om menneskelig aktivitet og de naturgivne forudsætninger herfor, for stadig at kunne yde en underbygget og ajourført referenceramme, hvorfra impulser kan hentes til opfyldelse af menneskelige behov og løsning af samfundets skiftende problemer.«

Denne formulering er af vidtrækkende betydning for danske museer, deres aktiviteter og ressourcer. Det citerede afsnit vil kunne stå som udtryk for det overordnede mål for danske museer. Om der vil være enighed herom er svært at vide, da danske museer er en meget spredt samling institutioner, der aldrig har formuleret fælles mål.

Der kan stilles flere spørgsmål, som vedrører formålsformuleringen: Kan de nuværende danske museer og andre af de omtalte institutioner klare de opgaver, der er nævnt?

Da svaret må være nej, vil det være rimeligt at stille endnu et spørgsmål: Hvad skal der ske af ændringer med danske museer m.v. for at de skal kunne klare de nævnte opgaver og hvilke følgekonskvenser vil disse ændringer få?

For at give et foreløbigt og kort svar på det sidste spørgsmål, er det nødvendigt at dele Torben Witts udsagn op og foretage delbesvarelser.

»Museerne bør sammen med arkiver og diverse forsknings- og undervisningsorganer fungere som samfundets kollektive hukommelse,

Dette kræver en koordinering og et samarbejde, som slet ikke eksisterer idag. Det drejer sig ikke alene om samarbejde museerne imellem, men også mellem institutioner som ikke før har haft en organisatorisk sammenhæng. Museer og arkiver har et samarbejde, som nogle steder foregår indenfor samme institution. Andre steder er museer og arkiver aldeles adskilte. Men helt anderledes er det samarbejdet mellem »diverse forsknings- og undervisningsorganer« og museerne. De organer, der er tale om er de statslige museer og universitetsinstitutterne. Der findes ikke nogen aftale mellem danske museer som en helhed og for eksempel universitetsinstitutter og undervisningsorganer.

Konsekvensen af udsagnet må være, at der træffes samarbejdsaftaler mellem alle implicerede institutioner om at fungere som »samfundets kollektive hukommelse«. Hvis ikke det sker, er jeg bange for at det bliver en individuel hukommelse med mange huller.

Udsagnet fortsætter:

der indsamler, registrerer og bearbejder vidnesbyrd om menneskelig aktivitet og de naturgivne forudsætninger herfor,

Hele sagen ville være lettere at løse, hvis man for eksempel besluttede, at »hukommelsen« skulle gå fra tidernes morgen til år 1900. Men tiden går videre? Hukommelsen må søges ajourført frem til den til enhver tid værende samtid. Der må altså til stadighed indsamles, registreres og bearbejdes vidnesbyrd om menneskelig aktivitet. Samtiden må ikke forsvømmes eller lades i stikken til fordel for fortiden.

Her et et uhyre forsømt område. Der findes ikke nogen samlet landsdækkende plan for indsamling, registrering og bearbejdning for noget som helst af det, der er omtalt i formålsformuleringen. Men der foregår da selvfølgelig både indsamling, registrering og bearbejdning af vidnesbyrd om menneskelig aktivitet. Det sker blot helt tilfældigt set ud fra et landsdækkende synspunkt. Det styrende indsamlingsprincip for danske museer er i høj grad de enkelte museers principper. Kun få steder i landet er der en regional planlægning af indsamling. På landsplan er der højst sporadisk samarbejde om indsamling mellem enkelte museer og landsdækkende forskningsinstitutioner i form af enkelte forskningsprojekter. Men det er ikke noget danske museer som helhed deltager i.

Indtil videre er der heller ikke fastlagt fremgangsmåder eller planlægning for samtidisdokumentation. Det er på høje tid, at der sker noget her. Tiden går videre og dermed de menneskelige aktiviteter på godt og ondt. Det må afklares, hvem der skal tage sig af samtidisdokumentation og hvordan arbejdet skal fordeles mellem museer indbyrdes og mellem museer og andre institutioner.

En betydelig del af den landsdækkende indsamling har i tidens løb været en Nationalmuseums-opgave. Men med den igangværende decentralisering af dansk museumsvesen og samtidig relativ reduktion af Nationalmuseets arbejdsindsats, må det være endnu mere påtrængende at få fordelt og koordi-

neret indsamlingsaktiviteterne. Kun herved kan der skabes en rimelig dækning med de ressourcer, der kan forventes stillet til rådighed til museale aktiviteter.

Torben Witts udsagn går videre:

for stadig at kunne yde en underbygget og ajourført referenceramme,

Denne del af udsagnet siger noget om museernes og institutionernes modbydelser. Disse modbydelser til det omgivende samfund bygger på indsamling, bearbejdning og forskning. Referencerammen, de forhåndenværende oplysninger, skal være underbyggede – d.v.s. dokumenterede, troværdige og ajourførte, så også ny viden om gamle og nye ting og sager skal være til stede. Hertil kan føjes kravet om, at de tilstedeværende oplysninger skal formidles på en sådan måde, at brugerne kan anvende dem.

Udsagnets sidste del siger noget om, hvad referencerammen, oplysningerne skal bruges til:

hvorfra impulser kan hentes til opfyldelse af menneskelige behov og løsning af samfundets skiftende problemer.«

De menneskelige behov er næsten grænseløse og af yderst forskellig art. Men det ville da være udmærket, hvis der fra museerne kunne hentes impulser til opfyldelse af blot nogle enkelte af behovene.

Når det drejer sig om impulser til løsning af samfundets skiftende problemer, er sagen jo anderledes. Det er da et godt mål at stile efter, men hvor er mulighederne for at gøre noget? Med de fleste museers udbredte og selvforstærkende fattigdom, er det vanskeligt at forestille sig hvordan opgaven kunne løses.

I samfundet fremkommer avanceret teknik indenfor alle områder, men indenfor museerne bevirker den manglende teknik og de dermed følgende forældede arbejdsmetoder, at museerne let kan ende med at blive nostalgiske »oaser« midt i det samfund, de gerne skulle være serviceinstitutioner for. Så længe de faglige medarbejdere på museerne er ved at drukne i internt administrationsarbejde, er

det vanskeligt at få overskud til også at producere materiale til løsning af samfundets problemer.

Jeg synes, det må være indlysende at museerne – eller dansk museumsvesen – må ændres og især udvides – ganske betydeligt, hvis museerne skal komme til at betyde noget som helst i forbindelse med løsning af samfundets problemer.

Det er så et spørgsmål om den nødvendige ændring er mulig. Jeg tror, at ændring er både ønskelig og mulig, hvis museernes ledelser vil tage fat på opgaven. Museernes samfundsmæssige betydning kan ikke ændres på et eller to år. Det vil tage længere tid og museerne må tage midler i brug, som ikke hidtil har været anvendt i tilstrækkeligt omfang. Jeg tænker her særligt på, at museerne må finde ud af, hvad de står for og hvad de vil og kan. Derefter må de planlægge for at nå det ønskede mål. De økonomiske aspekter ved en udvidelse af de museale aktiviteter vil måske virke afskrækkende for nogle få. Men jeg er overbevist om, at en af vejene til at forbedre museernes økonomi, er modydelse fra museerne, så det klart kan ses, at det bliver muligt at anvende museernes resultater til glæde for mange flere.

Leila Krogh:

Kunstmuseerne

En betydningsfuld nyskabelse i museumsloven, der trådte i kraft den 1. oktober 1976 er, at kunstmuseerne er omfattet af den samme lov som de kulturhistoriske museer. Meningen er, at samtlige museer via de nye lovbestemte amtsmuseumsråd skal samarbejde regionalt. Der er mange praktiske fordele ved dette, men samtidig har kunstmuseerne deres eget særpræg og egne betingelser, som ikke altid kan parallelliseres med de øvrige museumstyper. Og indtil videre er der kun sporadisk gjort forsøg på at integrere institutionernes udadvendte arbejde.

Torben Witt præciserer i »Hvad med museerne?«, at kunstmuseerne og de kulturhistoriske museer ikke er medtaget, fordi han ikke føler sig kvalificeret til at have en mening af

almen interesse om dem. Det er en forståelig begrænsning, fordi kunstmuseerne fundamentalt er så forskellige fra de øvrige museer, at de må anskues ud fra en anden synsvinkel. Der omtales dog i bogen en række forhold som f.eks. bevaringsproblemer og besøgstalenes betydning, som også er relevante for kunstmuseerne.

Dette bidrag kan altså ikke være en egentlig anmeldelse af bogen set fra et kunstmuseums synsvinkel. Derimod er det naturligt at fremlægge nogle overvejelser om kunstmuseernes situation som et supplement til Torben Witts bog.

Et kunstmuseum består af materielle genstande, med immaterielle kvaliteter, der er stærke, ægte og originale udtryk for det, kunstneren ønsker at meddele. Kunstneren fortolker den samme virkelighed, som de kulturhistoriske museer beskæftiger sig med. Med andre ord giver kunstmuseerne den åndelige dimension af det samfund, som afspejles i de kulturhistoriske museer. Derfor er kunstmuseernes specielle styrke og særkende, at de kan give emotionelle oplevelser. Disse er selvsagt umålelige, men bevidsthedsudvidende og menneskeligt berigende.

Kunstmuseerne udmærker sig også ved, at de værker som de ejer er unika. Med andre ord findes de kun i et eksemplar, der kun kan være et sted og ikke ombyttes med et andet eller erstattes ved tab. I modsætning til f.eks. litteratur og musik må man nøjes med de enkelte værker, som i sagens natur ikke kan opleves hvorsomhelst og nårsomhelst. Og i denne sammenhæng er reproduktioner ingen dækkende erstatning.

Landets omkring fyrrer kunstmuseer er rimeligt geografisk fordelt, bortset fra, at det sydlige og vestlige Sjælland er underforsynet på grund af Københavns koncentrerede samlinger. Sorø Kunstmuseum er det eneste i området. Kunstmuseernes samleområde er malerier, tegninger, grafik, keramik og skulptur, mens video, fotografier og teaterkunst endnu ikke er dækket tilstrækkeligt. Et par af kunstmuseerne har geografisk betingede samlinger, der indeholder kunst, som er skabt på egnen og uløseligt forbundet med denne. Nogle er opbygget som minimodeller af Statens Muse-